

10. Izl 7-18: Izlazak iz Egipta i hod pustinjom prema Sinaju

Prvo što Bog daje, osim blagoslova kojim bdje nad potomcima tj. Mojsijem, jest *riječ*. Mojsiju, kad ga je pozvao, upućuje *riječ*, a onda Mojsije tu Božju *riječ* nosi Izraelcima. Povijest spasenja, dakle, počinje *radosnom viješću* – Bog je s nama, *Immanu-El!*

Umjesto da odmah ublaži njihove boli, Bog im daje riječ koja stvara relaciju – međusobni odnos. Zar ne bi bilo bolje da je odmah stupio u akciju nego što im je pričao a oni trpe? Kasniji razvoj događaja već u ovoj, oslobođenoj generaciji Izraelaca a pogotovo u kasnijim, pokazat će da Izrael ne uspijeva biti slobodan ako nema Božju *riječ* i ako je ne drži. Ako nije u odnosu s Bogom, onda se u njemu samom javljaju ponašanja protivna Božjem projektu tako da Izraelci počinju trpjeti jedni od drugih. Riječ je, dakle, za Izrael i početak oslobođenja tj. spasenja, ali i garancija njegove trajnosti. Stoga će Izraelci nakon izlaska iz Egipta s Bogom sklopiti Savez, da bi postignuto oslobođenje dobilo karakter trajnosti, a po ulasku u Obećanu zemlju pod Jošuinim vodstvom, obnovit će mu svoja obećanja.

Međutim, već ovdje, u prvim Mojsijevim neuspjesima pred faraonom i ljutnje naroda koji mu počinje prigovarati da im je još više otežao položaj, počinje važna tema koja će prožimati čitav SZ. Narod je nestrpljiv, lako gubi povjerenje tako da Mojsije kao posrednik, medijator Božjeg projekta ostaje sam – Bog ima svoje putove koji ne ugađaju narodu i nisu lagodni a narod onda počinje biti bezvoljan. U sredini, između njih stoji Božji izabranik i osjeća se napušten, neshvaćen i ne prihvaćen od obiju strana. Tako će Mojsije već u 5,22-23 – dakle puno prije dolaska u pustinju – dići optužbu na Boga: *Zašto, Gospodine, nanosiš štetu svome narodu? Zašto si me poslao? Otkad sam stupio pred faraona i progovorio mu u tvoje ime, on još gore postupa s ovim narodom. A ti ništa ne poduzimaš da izbaviš svoj narod!*

Riječi ozbiljne optužbe. Riječi kakve će izgovarati manje-više svi Božji poslanici koji budu dobili priliku da duže govore u SZ-u (Job, proroci a napose Jeremija) a koja će vrhunac imati u Isusovom krikom na križu. Jasno, ove optužbe nisu znak napuštanja Božjeg puta. Ali jesu znak njegove težine, nemogućnosti da ga se razumije jer Božji putovi nisu ljudski. U toj razapetosti između vjernosti Bogu i narodu, Božji poslanik često doživljava da mu je nemoguće izdržati. Osjeća da je doveden na konac svojih fizičkih i psihičkih snaga, a pameću ne može proniknuti Božji put pred njim. I tada podiže „optužbu na Boga“ koja je zapravo više pravdanje s njim i vapaj za pomoć i smilovanje.

Trenuci ovakve razapetosti govore da biti Božji poslanik nije stvar nečije mašte, da su npr. Mojsije ili Jeremija umislili da su od Boga pozvani. Njihov život od kada su prihvatili Božji poziv nije ušao u mirnu luku u kojoj uživaju blagoslov i obasuti su rijekom uslišanja! Naprotiv! Nakon što su krenuli s Bogom, njihov život sve češće zapada u neizdržive i nesavladive situacije, u kojima im se čini, kako će Pavao kasnije reći za sebe, da su na smrt predani.

Stoga će mudri Sirah dati uputu: *Sine moj, ako želiš služiti Gospodu, pripravi dušu svoju na kušnju (...) ne nagli kad napast dođe (...) jer kao što se u vatri kuša zlato, tako i odabranici u peći poniženja* (Sir 2,1-2.4). Božji čovjek zapravo često dolazi u situaciju da mora umrijeti da bi služio Bogu – umrijeti svojim idejama ili svako-malo ulaziti u fizičke pogibli kojima ne vidi izlaza. Ova predanost umiranju jasan je znak da takav život nije plod njegove mašte i da Boga nije izabrao zato da mu bude utjeha. On vodi život koji je iznad njegovih mogućnosti i stoga svaki čas ječi od boli i jeze. Dakle, Bog u SZ-u nije bio prorokova iluzija a kamoli opijum za narod – previše će puta narod od njega bježati i biti mu nevjeran!

Tako dobivamo paradoks da je temeljni, utemeljujući događaj Izraelove povijesti – događaj kad oni postaju narod i počinju pisati svoju povijest – obilježen pobunom naroda i Božjim poslanikom koji vapije i bori se s Bogom. No, događaj se ipak dogodio. To nam također govori da se radi o nečemu što ne može biti samo plod ljudske mašte, nego se radi o iskustvu nedostatnosti pred nečim što je i u fizičkom, ali i u moralnom smislu nadilazilo snage Izraelaca. Zašto bi neki narod u povijest svoga rođenja imao upisane i ove negativne momente a da ih se pri tom ne stidi? Oni svjedoče o Izraelovom povijesnom pamćenju i ostaju trajni korektiv hoda u budućnost, trajni putokaz na bespućima povijesti.

Upravo to se odražava i u Knjizi Izlaska. Nakon ovih prvih napetosti koje je Mojsije imao u odnosu sa faraonom, nakon prvih 9 zala koja su pogodila Egipat, i nakon trvenja sa svojim izraelskim narodom, radnja kao da se polako zaustavlja i u Izl 12-13 počinje se govoriti o Blagdanu Pashe i Blagdanu beskvasnih kruhova. U ušima Izraelca ovo je svečani moment jer se govori o najdubljim nitima njihovog identiteta. Dakle, usred Mojsijevih teškoća i napetosti na sve strane – blagdan, slavljenička atmosfera! Kao da pripovjedač želi reći – ovdje usred teškoća počinje slavlje kojemu čovjek ne vidi razlog – slavlje počinje zahvaljujući Božjoj snazi koja će sada zahvatiti u događaje i obojiti ih drugom bojom.

Opis Pashe sadrži tumačenje značenja krvi na izraelskim dovracima – ona čuva izraelske od pomora koji će zadesiti egipatske prvorođence. Tada će se otvoriti mogućnost da Izraelci iziđu iz Egipta. Ove događaje oslobođenja Izraelci će najpomnije slaviti sve do danas.

Prvotno pogođen pomorom prvorođenaca, faraon prvo u Izl 13 pušta Izraelce u slobodu. No, kasnije se predomislio i počinje ih goniti ne bi li ih sustigao (Izl 14).

Izraelci pred Crvenim morem

Bježeći pred faraonom, Izraelci dopijevaju pred Crveno more. Za biblijskog čovjeka more je uvijek neman, sjedište demonskih sila, element kaosa. U Stvaranju Bog mu je odredio granicu koju ne smije prijeći (Izr 8,29). I u

memoriji drugih antičkih naroda u Izraelovu susjedstvu more je čudovišna neman koja je neprijatelj Božji. Tako se Izrael našao pred čudovištem – pred njim more, a oko njega pustinja, koja je također kaos (nema vode pa nema ni života). A Egipćani već sustižu da ih vrate nazad kao robove!

I Izraelci počinju kukati i optuživati Boga vičući Mojsiju: *zar nije bilo grobova u Egiptu pa si nas izveo da pomremo u pustinji? (...) Zar ti nismo rekli baš ovo u Egiptu: pusti nas! Služit ćemo Egipćane! Bolje nam je i njih služiti nego u pustinji poginuti* (Izl 14,11-12)!

Tek što su čudom Božjim izišli iz Egipta, umjesto da se raduju slobodi i dalje pouzdaju u Boga, oni su već malodušni i optužuju Boga koreći njegovog slugu Mojsija! Njihovo sjećanje je odviše kratko, ne pamte događaj oslobođenja jer nemaju vjere u slijedeći Božji korak. Smatraju da je neizbježna smrt ili novo ropstvo. Kao što je faraon vidio Božja čudesa pa je, i nakon pomora prvorođenaca i prvotne odluke da ih pusti, sada sve zaboravio i juri za njima, tako su i oni zaboravili i čudesa i da ih je Bog izveo iz Egipta. Zbog kratkog pamćenja griješi faraon, ali griješe i oni! Kad se smanji vjera, prorade strah i nostalgija. Izrael sada upada u ironičan položaj – osjeća nostalgiju za Egipćanima koji ih dolaze proždrijeti! Ovime pokazuju da nisu na Abrahamovoj razini neslomljivog pouzdanja u novi Božji zahvat. Dakle, Bog ima posla s narodom koji i jest, ali i nije Abrahamovo postomstvo – jest fizički, ali nije duhovno! Ne preostaje mu drugo negoli krenuti na dugi put njihovog odgajanja.

Ponajprije to čini preko Mojsija. On ih urazumljuje i smiruje – da ne žedaju za Egiptom, zemljom grobova, da ne žedaju za svojim grobom jer Bog ih upravo izvodi u život. Govori im da ostanu mirni – njihova nemoć nije zapreka za djelovanje Božje moći. Ali zapreka može biti njihovo odbijanje Božjeg djelovanja, neprianjanje uz njegove planove. Trebaju, dakle, prihvatiti svoju nemoć i Božju moć da bi išli u život. Tako Mojsije, onaj koji ima iskustvo izbjavljenja iz voda, sada izbavlja Izrael od straha pred vodama Crvenoga mora. Izrael se počinje pouzdavati iako se nalazi u smrtnoj opasnosti.

Ovdje vidimo kako Izrael kao uči prepoznati suštinu vjere u pravoga Boga i razlikovati je od idolatrije: Bog jest drugačiji, nespoznatljiv, nevidljiv, ali on je za nas, on će svoju riječ ostvariti. Stoga trebam isključiti svoju želju da se sam osiguram, iako bi mi to ulijevalo veću sigurnost, veće samopouzdanje.

Prolaz kroz crveno more – novo Stvaranje Izraela

Bog u borbi protiv Egipćana koristi upravo nemoć Izraela: uvodi ga u morske vode tako da se Egipćanima činilo da su stiješnjeni između bedema od voda i da nemaju više kamo. No, to je zamka za Egipćane. Oni jurnu u vodu i – događa se to da će sada jedna neman proždrijeti drugu – vode progutaše Egipćane! Mojsijeva sestra Mirjam tada je zapjevala: *U čast Gospodinu zapjevat ću, jer se slavom proslavio! Konja s konjanikom u more je survao. Moja je snaga, moja pjesma – Gospodin jer je mojim postao izbaviteljem* (15,1-2ss).

Izrael ima priliku vidjeti Egipćane mrtve, poražene od drugog čudovišta i sada može vjerovati. Sada doživljava Boga kao svoga Spasitelja. Bog, Stvoritelj neba i zemlje je Izraelov Gospodin! To bi mu trebalo biti svjedočanstvo Božje naklonosti i zaštitničke snage kroz sve generacije. Stoga se slavljenjem Pashe osigurava prenošenje ovog iskustva sa koljena na koljeno. Tijekom pashalne večere, ponajmlađi član obitelji po običaju pita oca: a što mi to večeras slavimo. I onda počinje pričanje ovog spasenjskog iskustva. Pobožni Izraelac, dok sluša što je Bog negda učinio za njegov narod, razmišlja o tome kako je Bog i danas Izraelov Saveznik i kako i danas oslobađa svoj narod. Iako neki istraživači smatraju da su Izraelci blagdan Pashe preuzeli od drugih nomada koji su njime obilježavali ciklus godišnjih doba i s njima povezane cikluse života, ostaje činjenica da se svojim slavljenjem Pashe Izrael nepobitno izdvaja iz ondašnjeg posvuda proširenog cikličkog poimanja vremena i smješta ga u projekciju linearnog shvaćanja vremena i povijesti, kakvo danas i mi baštinimo.

Pashu slave opasani i obučeni – spremni za pokret! Iako će vremenom od nomada Izraelci postati sjedilački narod, uvijek moraju biti spremni ako ih Gospodin pozove na pokret, na novi izlazak kroz pustinju u slobodu! Nije stoga čudo da evanđelist Marko proglašava Ivana Krstitelja prikazuje kao poziv Izraelcima na izlazak iz uobičajenog načina života, iz svojih gradova u pustinju, što su mnogi doista i prihvatili. Time je počeo njihov izlazak s Isusom Kristom u slobodu.

Vode, vjetar, kaos među vodama kojeg Bog uskoro smiruje da bi usred njega mogao proći život – to su elementi koji podsjećaju na Stvaranje. Sada je Izrael iskusio novo stvaranje – Stvaranje sebe kao naroda, kao saveznika Božjeg.

Gledajući Božje postupanje prema Egipćanima, Izrael ovdje upoznaje Božju pravednost. Mnogim pokušajima Bog je nagovarao Egipćane da prema Izraelcima budu pravedni i da ih puste živjeti – da prihvate njegov stvaralački projekt. No, oni su više voljeli svoj projekt smrti za Izraelce i sada Bog usmrćuje nositelje smrti.

S druge strane, Izrael je na putu da postane saveznik Bogu kojemu već dva puta nisu vjerovali – prvi puta prije izlaska iz Egipta, a drugi puta pred vodama Crvenoga mora. Izrael zna da je s Bogom na putu života, no taj Bog često traži veliku vjeru, vjeru koja više vjeruje Onome kojeg ne vidi negoli onome što vidi svojim rođenim očima. Zato je to početak teškog Izraelovog povijesnog hoda na kojem će Bog i Izraelce trebati neprestano nagovarati da hodi putem života a ne smrti kao što je hodio Egipat. Od izlaska iz Egipta pa kroz susljedna stoljeća Izrael o Bogu govori kao o *Gospodinu koji je izveo naše oce iz Egipta*. U isto vrijeme, ovaj govor je opomena Izraelu da hodi u skladu s Božjim projektom života i da se kloni svih oblika eksploatacije i nepravdi, kako ne bi dospio pod osudu kao faraon i Egipćani.

Tako nam ova poglavlja Knjige Izlaska, dok govore o izlasku Izraela iz Egipta, progovaraju o tome kako je Bog uzeo Izraela za svoj narod – dakle, rađanje Izraela kao naroda – govore i kako Bog odgaja grešnika i poziva ga na

pravi put prije nego li ga kazni, a u isto vrijeme kako će odgajati i svog saveznika Izraela, koji također nije sam po sebi sposoban hoditi putem Gospodnjim.